

'U kunt er nu niet bij' is niet langer acceptabel

Zoals inmiddels uit de pers bekend besliste het Europese Hof voor de Rechten van de Mens op 27 november jl. dat een verdachte bij het politieverhoor toegang tot een advocaat moet hebben gehad.¹ Anders is het gebruik van een belastende verklaring als bewijs in strijd met art. 6 EVRM. De uitspraak verruimt de rechtsbijstand in de piketfase in Nederland, ook in de pilot die nu draait.

.....
R. Malewicz en G.P. Hamer
advocaten te Amsterdam²
.....

Salduz werd in Turkije opgepakt vanwege vermeende betrokkenheid bij een illegale demonstratie voor de PKK. In de piketfase had hij geen effectieve toegang tot rechtsbijstand. Pas na zijn inbewaringstelling kreeg hij een advocaat toegewezen. Tijdens zijn verhoren bij de politie legde hij een belastende verklaring af, die hij bij de rechter-commissaris overigens weer introk omdat hij door de politie onder druk was gezet.

In eerdere uitspraken van het EHRM kwam wel naar voren dat een verdachte in beginsel recht had op toegang tot een advocaat, maar daar moest dan wel om worden verzocht. Ook werd het belang van rechtsbijstand tijdens politieverhoren wel onderkend.³ Maar niet eerder sprak het Hof zich zo duidelijk uit over dit onderwerp.

In de uitspraak stelt het Hof dat een ver-

dachte op het moment van verhoor bij de politie daadwerkelijk toegang moet hebben gehad tot een advocaat, hoge uitzonderingen daargelaten. Zelfs in die uitzonderingsgevallen mag het recht op een eerlijk proces (art. 6 EVRM) niet worden geschonden. Daarmee wordt de toegang tot een raadsman tijdens het politieverhoor voor het eerst als harde regel neergelegd. Daarbij neemt het hof als uitgangspunt dat de rechten van de verdediging op onherstelbare wijze worden geschonden indien een belastende verklaring die is afgelegd tijdens een politieverhoor waarbij de verdachte geen toegang heeft gehad tot zijn advocaat, als bewijs wordt gebruikt. Dat is nogal wat. Het gevolg van deze uitspraak is namelijk dat dergelijke verklaringen als bewijsmiddel onbruikbaar worden. En daarmee zal deze uitspraak grote gevolgen hebben voor de Nederlandse praktijk.

Pilot veel te beperkt

Volgens de Nederlandse regeling heeft de verdachte geen absoluut recht op bijstand van een advocaat tijdens een politieverhoor. De wet biedt wel de mogelijkheid op rechtsbijstand bij verhoren (zie bijvoorbeeld art. 28 en 57 lid 2), maar de Hoge Raad bepaalde al in 1983 dat deze bepalingen niet zien op het politieverhoor. De opvatting dat een raadsman het recht heeft om bij het politieverhoor aanwezig te zijn, vond volgens de Hoge Raad geen steun in het recht.⁴ Daarmee werd de aanwezigheid van een advocaat bij het politieverhoor een gunst die zelden werd verleend.

In de praktijk komt het er dan ook op neer dat verdachten direct na hun aankomst op het politiebureau direct worden verhoord terwijl hun advocaat schittert door afwezigheid. In die zaken waarbij een piketadvocaat optreedt, heeft de politie sowieso vrij spel in de eerste 6 en maximaal 15 uren na aanhouding omdat de piketadvocaat pas na de inverzekeringstelling wordt ingeschakeld. Maar zelfs indien de (piket)advocaat op het bureau verschijnt om zijn cliënt bij te staan, krijgt hij niet zelden te horen dat hij zijn cliënt niet kan spreken nu deze in verhoor zit. Aan deze praktijk komt met de uitspraak van het EHRM een einde. Een advo-

Ook debat op NJB site

Het NJB heeft over deze uitspraak twee later nog te publiceren artikelen nu al op de site gezet: Taru Spronken concludeert dat de raadsman in beginsel niet meer de toegang kan worden geweigerd bij de politieverhoren van zijn cliënt; Matthias Borgers betwijfelt dat. Zie www.njblog.nl. (red.)

caat moet nu daadwerkelijk toegang krijgen tot zijn cliënt voordat wordt aangevangen met de verhoren op het politiebureau. De politie zal in ieder geval moeten wachten met het horen van de verdachte totdat deze zijn advocaat heeft gesproken, wil de verklaring later in de procedure nog als bewijs bruikbaar zijn.

De pilot 'advocaat bij politieverhoor', het nu lopende experiment om bij moord- en doodslagzaken advocaten bij politieverhoren toe te laten, is gezien deze uitspraak van het EHRM ook veel te beperkt van opzet. Uit de zaak-Salduz blijkt duidelijk dat een verdachte in elke zaak voorafgaande aan zijn verhoor toegang moet hebben tot een advocaat. Bovendien is de in de pilot gestelde eis binnen 30 minuten op het bureau te zijn wil men toegang krijgen tot de verdachte, niet langer houdbaar.

.....
Justitie dient de opsporingsdiensten te instrueren zich aan deze uitspraak te houden, wil de verklaring bij het verhoor bruikbaar zijn als bewijs
.....

Stevig verweer voeren

Het is nu zaak dat advocaten het recht op toegang tot hun cliënt voorafgaande aan het politieverhoor ook daadwerkelijk kunnen effectueren. Daarom dienen het ministerie van Justitie en het Openbaar Ministerie de opsporingsdiensten te instrueren zich aan deze Europese uitspraak te houden. Zolang dat nog niet het geval is, en de advocaat de toegang tot zijn cliënt wordt geweigerd, dient hij er stevig verweer op te voeren dat de bij de politie afgelegde verklaringen niet als bewijs worden gebedigd.

'U kunt er nu niet bij, want ze zijn net in verhoor', is niet langer acceptabel; niet voor de advocaat, maar uiteindelijk ook niet voor de zittingsrechter.

1 Salduz v. Turkije, EHRM 28 november 2008, appl. Nr. 36391/02.
2 Bij Cleerdin & Hamer Advocaten; Robert Malewicz is ook redactielid.
3 Zie bijvoorbeeld EHRM 8 februari 1996, NJ 1996, 725 (Murray) en EHRM 24 november 1993, NJ 1994, 459 (Imbroscia).

4 HR 22 november 1983, NJ 1984, 805.